

EEN KERK MET VOERING

De Argentijnse kunstenaar Adrián Villar Rojas heeft de Oude Kerk in Amsterdam ingepakt, maar dan wel aan de binnenkant. FD Persoonlijk-medewerker **Susan Nortier** voegde zich bij het legertje vrijwilligers dat hem hielp.

Arjen is chef zandzak', zegt Evelien Jorna. Ze stuurt de vrijwilligers aan die vandaag voor het eerst meehelpen. Samen zitten ze aan een houten tafel waarop thermoskannen koffie en een fruitschaal staan. Het is koud in de Oude Kerk, de vrijwilligers hebben dikke jassen aan en mutsen op. Ze komen allemaal met hetzelfde doel: een immense installatie bouwen.

De bedenker van de installatie is de Argentijn Adrián Villar Rojas (39). De kunstenaar trekt als nomade de wereld over om steeds ergens anders gigantische, maar tijdelijke kunstwerken neer te zetten die speciaal voor die plek zijn gemaakt: een levensgrote walvis in een bos in Patagonië of hybride wezens van vloer tot plafond tijdens de Biënnale in Venetië.

Dit najaar streek de Argentijn neer in Amsterdam voor een project dat zo omvangrijk is, dat hij voor het eerst vrijwilligers inschakelt om hem te helpen. Een unieke kans, die kunstliefhebbers van allerlei nationaliteiten trekt: van Fransen en Engelsen tot Canadezen en Venezolanen.

'Poems for Earthlings' is een werk dat de kijker omhult.

Jessica is een van de vrijwilligers die Villar Rojas hebben geholpen.

De Oude Kerk werkt samen met dagelijks zo'n tien vrijwilligers aan *Poems for Earthlings*. Zo heet de eerste Nederlandse solo-expositie van Villar Rojas. De Argentijn is beroemd om zijn eigenzinnige projecten waarin zijn interesse in filosofie en sciencefiction tot uiting komt en hij speelt met het idee van vergankelijkheid en het einde van de wereld.

Terwijl er druk gewerkt wordt in de kerk, is Villar Rojas zelf nergens te bekennen. Hij slaapt. Hij heeft de hele nacht gewerkt aan een ruim acht uur durende 'soundscape', die een belangrijk onderdeel vormt van zijn installatie. Omdat het 's nachts stil is in de kerk, is dat het beste moment daarvoor.

Sjowwdag

'Dat plankmateriaal wil ik daarachter hebben. Renate, weet je nog waar we gisteren werkten? Daar mag het heen', legt Jorna uit. Het is sjowwdag. Krista (27), kunsthistoricus, en Renate (72), beeldend kunstenaar, vormen een duo dat de planken gaat verplaatsen. Dat

doen ze met karren die over de kerkvloer bonken, overal liggen geornamenteerde grafstenen die de vloer onregelmatig maken.

'Ik woon hier vlakbij en bezoek de Oude Kerk regelmatig', vertelt Renate. 'Ik vind Adrián Villar Rojas een bijzondere kunstenaar en hoewel ik nog niet wist waarin ik me begeven zou, vind ik het als een vorm van nabuurschap belangrijk hieraan mee te werken.'

Tussen het gebonk door galmt het gepiep van achteruitrijdende vorkheftrucks. Om de laatste pilaren heen worden houten frames getimmerd. Daaroverheen komen planken. De houten frames worden onderling verbonden door houten schuttingen. Daarbovenop komen stapels juten zandzakken en zakken met perliet en chips.

De Engelse Catharine (24) werkt in de museumwereld en helpt nu al een paar dagen in de Oude Kerk. Ze is inmiddels bedreven met de zware zandzakken. 'Dit is iets heel anders dan ik hiervoor deed. Twee weken geleden was ik nog bezig met handtassen bij Tassenmuseum Hendrikje.'

Kunstenaar Renate woont vlak bij de Oude Kerk.

Villar Rojas woont en werkt in de Argentijnse stad Rosario.

De houten schuttingen met metershoog opgestapelde juten zakken lijken de kerk in een vesting te veranderen, en dat is geen toeval. Villar Rojas 'recyclet' strategieën die tijdens beide Wereldoorlogen gebruikt werden om monumenten te beschermen: met zand, matrassen en hout werden gebouwen ingepakt om trillingen door bombardementen op te vangen.

Kritiek

Precies hetzelfde doet hij nu met de Oude Kerk. Ook alle ramen worden afgedekt met planken, matrassen en plastic. De kerk zal hierdoor een halfjaar verstoken zijn van daglicht, dus ook tijdens diensten op zondag. Om hiervoor draagvlak te creëren, ging Villar Rojas met kerkgangers en buurtbewoners in gesprek.

Er kwam echter toch kritiek; de installatie zou een te grote

belasting zijn voor de kerk.

Door de kerk voor *Poems for Earthlings* alsnog in te pakken, speelt de kunstenaar met de geschiedenis: de Oude Kerk is zwaar getroffen door de Beeldenstorm en werd tijdens de Tweede Wereldoorlog nauwelijks beschermd.

Ineens is hij er, Adrián Villar Rojas. Van een afstandje bekijkt de kunstenaar hoe de bouw vordert. Vrijwilligers die zakken perliet opstapelen, wordt verzocht deze eerst als een kussen op te schudden. Verder gaat de bemoeienis van de kunstenaar niet; normaal gesproken werkt hij alleen met zijn team. Het inschakelen van vrijwilligers was een idee van de Oude Kerk omdat er in korte tijd veel moest gebeuren. De kunstenaar komt regelmatig kijken hoe de bouw vordert, maar concentreert zich vooral op zijn geluidslandschap.

Villar Rojas doet vaak jarenlang

De kerk zal verstoken zijn van zonlicht, ook tijdens de diensten

Een aantal vaste bezoekers heeft moeite met de verduistering van de kerk.

onderzoek en verwerkt vervolgens meerdere lagen van betekenis in zijn werk, die voor de buitenwereld lang niet allemaal te bevatten zijn. Dit is de eerste keer dat hij met geluid werkt. Ken ik een plek waar alle soorten geluid naast elkaar bestaan, vroeg Villar Rojas zich af. Nee, was het antwoord.

‘Mensen maken zich enorm druk om het behoud van monumenten en kunst, maar maken we ons ooit zorgen over het bewaren van geluid?’ is de vraag die hij opwerpt. De preoccupatie van de mens met de bescherming van erfgoed gebruikt hij in zijn installatie niet zonder enige ironie.

Zijn geluidslandschap beslaat geluiden ‘van de oerkrak tot nu’: een chimpansee, de zee, bedreigde

inheemse talen, boodschappen aan buitenaardse wezens, Microsoft Windows 2000 dat opstart, Windows 98 dat afsluit, papegaaien die ruziënde burens napraten. ‘Ik ben benieuwd of bezoekers geboeid raken door deze manier van storytelling.’

Arbeidsvitaminen

Ineens klinkt er orgelmuziek. De organist van de Oude Kerk zorgt voor wat arbeidsvitaminen. Dat mag ook wel, want het werk valt sommige vrijwilligers zwaar. ‘Ik had niet verwacht dat het fysiek zo intensief zou zijn’, bekent de zwoegende kunsthistoricus Krista.

De installatie wordt schaars verlicht door kaarsen in grote kandelaars, die in houten stellages op de

vloer staan. De relatie tussen mens en vuur boeit Villar Rojas. ‘Duizenden jaren geleden gaf vuur ons de kans langer van onze avonden te genieten. Overdag werken en roddelen we, maar ’s avonds hebben we tijd om te studeren, te zingen en elkaar verhalen te vertellen.’

De kunstenaar had het werk niet kunnen maken zonder alle vrijwilligers. ‘Ik voel bij dit project een comfortabele en betekenisvolle afstand tot het eigenaarschap. We maken dit werk samen; het is niet alleen van mij.’ Villar Rojas bekijkt zijn projecten graag vanuit het perspectief van het einde der mensheid. ‘Eigenlijk is dit een show voor de toekomst. Wezens in het jaar 4000 zullen zeggen: ‘Moet je kijken, die mensen waren

bezorgd om hun gebouwen, hun goden en hun verhalen.’

Wie zal het zeggen? De vrijwilligers die sjouwen met planken en zandzakken doen dat in elk geval uit liefde voor de kunst en voor de Oude Kerk. De klok slaat vijf uur, het is mooi geweest voor vandaag. ‘Hard gewerkt weer, jongens, onwijs bedankt’, roept Jorna. De laatste zak perliet wordt zorgvuldig neergelegd. Maar niet voordat hij even is opgeschud. □

EXPOSITIE

‘Poems for Earthlings’ is tot en met 26 april te zien in de Oude Kerk in Amsterdam.
oudekerk.nl

‘Ik had niet verwacht dat het werk fysiek zo intensief zou zijn’